

Standhaftigheten i Seljord: Dyrsku'n i Seljord er eksempel på livskraften i et landbruket som inkluderer både proffe heltidsbønder og bønder med mulighet til å pendle mellom gården og jobb ellers i næringslivet. Fordelene ved den fleksibiliteten merkes når krisa slår inn i oljebransjen.

FOTO: SIRI JUELL RASMUSSEN

Bønder som buffer mot krisa

Vi starter med tre historier: Den første er fra Randaberg, der Thor Ove Vistnes sin tid som salgssjef i oljebransjen har fått en brå slutt. «Å miste jobben kom som et sjokk», fortalte han Nationen tidligere i sommer.

Men Vistnes hadde en buffer: Han var deltidsbonde, og som så mange andre hadde han brukt deler av lønna til å bygge opp gården. Nå er Vistnes blitt bonde på heltid. Gården tar altså støytten for arbeidsledigheten, og sparer Nav for utgifter.

Den andre historien er fra Aremark. Der trives Inge Hansensætre godt med å veksle mellom jobben som prosessingenør på Ekofiskfeltet og gården som han og kona nylig har overtatt. Selv om jobben i olja virket sikker, satser Hansensætre på å lære seg bondeyrket og bygge opp gården. «Kombinasjonen av oljearbeidere og bonde passer meg perfekt», sier han til Halden Arbeiderblad.

I den tredje historien kan Dagens Næringsliv fortelle hvordan skoleplasser kuttes, lærlingplasser uteblir, og elevene flykter fra oljelinjene på videregående skoler rundt om i landet. Det vi her skal merke oss, er svaret til eleven på linja for brønnteknikk på videregående skole i Sandnessjøen, Hallvard Monsen (18), når han blir spurt om hva

ERLING KJEKSTAD
erling.kjekstad
@nationen.no

Erling Kjekstad har i mange år vært fast kommentator i Nationen. Nå er han pensjonist, men skriver i Nationen hver fredag.

han jobber med om ti år: «Da er jeg enten bonde, ingeniør eller jobber med økonomi og ledelse.»

Ingen av disse historiene er spesielle. De er tvert imot typiske for det fleksible samboerskapet mellom landbruket og det «vanlige» næringslivet, oljen inkludert. Pendlerbonden er velkjent både i norske bygder og i norsk arbeidsliv.

Nå ser vi en av fordelene det gir: Det relativt stabile landbruket virker som en buffer mot svingningene i den konjunkturutsatte oljebransjen. Bonde-pendlerne har gården å falle tilbake på. De sosiale prøvelsene som arbeidsledighet fører med seg – pluss presset på velferdsstatens trygder og utgifter – dempes.

Slikt skrives det bøker om, og nå har Ottar Brox gjort nettopp det. Den velkjente nestoren i forskning på forholdet mellom by og land, småbruk og industri, lønnsarbeid og selv-sysselsetting har utgitt bok med den salgsdrepende tittelen: «På vei mot et postindustrielt klassesamfunn?».

Her er Brox opptatt av de krisene våre vestlige velstands- og velferdssamfunn nå møter. Delvis gjennom oljekrisa, men særlig gjennom de dype strukturkrisene som viser seg fram i skyhøy arbeidsledighet, galopperende forskjeller – og i den sosiale og politiske krisa i EU og i USA. Både der og mange steder undergraves folks tilgang på arbeid og lønnsinntekt av globalisering, arbeidsinnvandring og roboter som overtar den ene funksjonen etter den andre. Faglige og sosiale rettigheter går tross, samtidig som profitten til arbeidsgiverne går i taket, og forskjellene altså skyter ny fart.

Kongstanken til Ottar Brox er at de verste sosiale skadevirkningene i et post-industrielt Norge med truende under-sysselsetting, kan dempes ved å

utnytte fleksibiliteten som følger av at Norge har bevart relativt oppegående og sterke lokalsamfunn – og ikke minst et landbruk som gir sjansen til selv-sysselsetting og mangesysleri.

Dette systemet er velkjent i Østlands-utkantene som denne helgen viser fram sin standhaftige livskraft på Dyrsku'n i Seljord: Der ser vi utallige kombinasjoner av jordbruk, jobb i offentlig sektor, leiekjøring, hytteutleie, skogsdrift, servicetjenester for turistindustrien, håndverk, utnyttelse av jakt- og fiskerettigheter. Øvre Telemark har dessuten en pendlerbonde-tradisjon som strekker seg tilbake til anleggsdrift på Notodden og Rjukan – og som er siden er videreført i småbrukeres pendling til oljeplattformene.

Hvis vi nå skal ruste oss mot truende kriser, er det viktig at likheter og små sosiale forskjeller blir tatt vare på. Hvis ikke blir «landet redusert fra et samfunn til et marked», sier Ottar Brox. Det er her landbruket og levende distrikter kan spille en rolle som buffer.

Mesteparten av boka til Brox er en hyllest til det som skjedde på nittenhundretallet og «den likhetsskapende effekten av bygdefolks muligheter og innsats for å skape hundretusener av småbruk, (...) som ikke på noen måte var til hinder for en relativt rask nytelse av industrielle muligheter, og som sikret lønnsarbeiderne en viss markedsrett.»

Grunnen til at det gikk så bra, er at folk flest – ofte sammen med lokalpolitikere – sto imot det Brox kaller «planleggings-vanviddet» hos byråkrater, eksperter og rikspolitikere. Denne problematikken lever nå videre i den nesten religiøse sentraliserings-begeistringen hos dem som vil slå sammen kommuner og fylker. Men det er en annen historie – eller kanskje slett ikke?